ВЕСЕЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

THE RAINBOW

A CHILDREN'S MAGAZINE

Наша пошта

Марта Плювак з Торонта (Канада) пише: Дорога „Веселко"! Маю одинадцять років і ходжу до школи св. Миколая. Я є в четвертій клясі. Прошу Бога, щоб допоміг мені в науці. „Веселку" передплачує мені моя бабця. „Веселка" дуже цікава й можна з неї багато навчитися. Мені найбільше подобається Богдан-характерник, загадки й оповідання про Україну. Здоровлю щиро!

Відповідь Редакції: Дорога Мартусю! Бог допоможе Тобі в науці, коли будеш молитися й пильно працювати. Подякуй своїй Бабці, що передплачує Тобі „Веселку". Тішить нас, що наш журнал Тобі подобається. Бажаємо Тобі веселих вакацій!

А ось лист від Івана Ткача з Торонта (Канада): Дорога „Веселко"! Ти дуже гарний журнал. Я отримую Тебе зі школи св. Йосафата. Дуже люблю читати Тебе, коли вже відроблю свої шкільні завдання. Я читав у школі оповідання „Учена папужка" й дістав золоту зірку за добре читання. Будь здорова, „Веселко"!

Відповідь Редакції: Дорогий Іванку! Тішить нас, що „Веселка" Тобі подобається й що пильно її читаєш. Гратулюємо Тобі за золоту зірку з читання!

Розгадаймо!

ПЕРЕХРЕСНИЦІ

А	—	—	—	А
—	А	—	А	—
—	—	А	—	А
—	А	—	А	—
А	—	—	—	А

В оцій перехресниці п'ять слів - іменників. Вписані тільки букви „А", замість решти буков стоять риски. Напишіть на місці рисок такі букви, щоб можна було прочитати цих п'ять слів. Спробуйте укласти такі дві перехресниці з буквою „А" навхрест.

А тут друга перехресниця із сімох слів, зложених із сімох буков. Вписані тільки букви „О". Це вже важча перехресниця, але хто пильно попрацює — заповнить буквами всі місця, позначені рисками. До помочі можете взяти правописний чи інший словник української мови.

О	—	—	—	—	—	О
—	О	—	—	—	О	—
—	—	О	—	О	—	—
—	—	—	О	—	—	—
—	—	О	—	О	—	—
—	О	—	—	—	О	—

ХТО БАБА?

Сидить хитра баба аж на версі граба.
„Ой, не злізу з граба! — дурить діток баба. —
Вловіть мені тую курочку рябую,
А я подарую грушку золотую".

МАТИ Й ДОНЯ

Мати доні молодій
Огородик наділила.
Розкошує доня мила,
Каже неньці — тісно їй:
„В земляній сиджу коморі,
А коса моя надворі".

Хочу цей раз штуку втнуть:
Не скажу, як доню звуть;
Ви ж до загадки верніться,
Скраю пильно подивіться.

Леонід Глібів

ВІРШОВАНІ ЗАГАДКИ

а) Коли хочеш рахувати,
Добре мусиш мене знати.
Бо коли мене не знаєш,
То нічого не пізнаєш .

б) Ніг немає, а ходжу,
Рота нема, а скажу:
Коли обідати, коли спати,
Коли роботу починати.

в) На городі молода
Пишні коси розпліта,
У зеленії хустинки
Золоті хова зернинки.

г) Сонце пече,
Липа цвіте,
Жито доспіває, —
Коли це буває?

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК ЗА ТРАВЕНЬ ц. р.: ХРЕСТИКІВКА: 1. Кодак. 2) Калка. 3) Баран. 4) Месія. 5) Львів. Букви на місці хрестиків дають: КАНІВ. **ПОДУМАЙТЕ Й ВІДПОВІДЖТЕ!** а) На морську; б) стоїть; в) одна. **Що ЦЕ?** а) Щітка; б) гребінь; в) патефон.

ВЕСЕЛКА THE RAINBOW
ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода" заходами Українського Народного Союзу. Редагує Колегія з членів Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. Річна передплата становить у ЗДА — 4.00 дол., у інших країнах — рівновартість цієї суми. Ціна окремого числа — 40 центів. Ціна подвійного числа — 60 центів.

Адреса: "SVOBODA" — 'Veselka," P. O. Box 346, Jersey City 3, N.J., U.S.A.

Обкладинка роботи Юрія Козака. Розділові заставки М. Бутовича, Е. Козака, П. Холодного.

"THE RAINBOW" — "VESELKA"
published monthly by the Ukrainian National Association
81-83 Grand Street — Jersey City, N. J., 07303
Subscription $4.00 per year.
Entered as Second Class Matter at Jersey City, N.J.

Ілюстрація на обкладинці:
Л. Гуцалюк — Друзі

Ліда ГАДАЙ *Ілюстрація Ю. КОЗАКА*

ВИРУШАЙМО В ТАБОРИ!

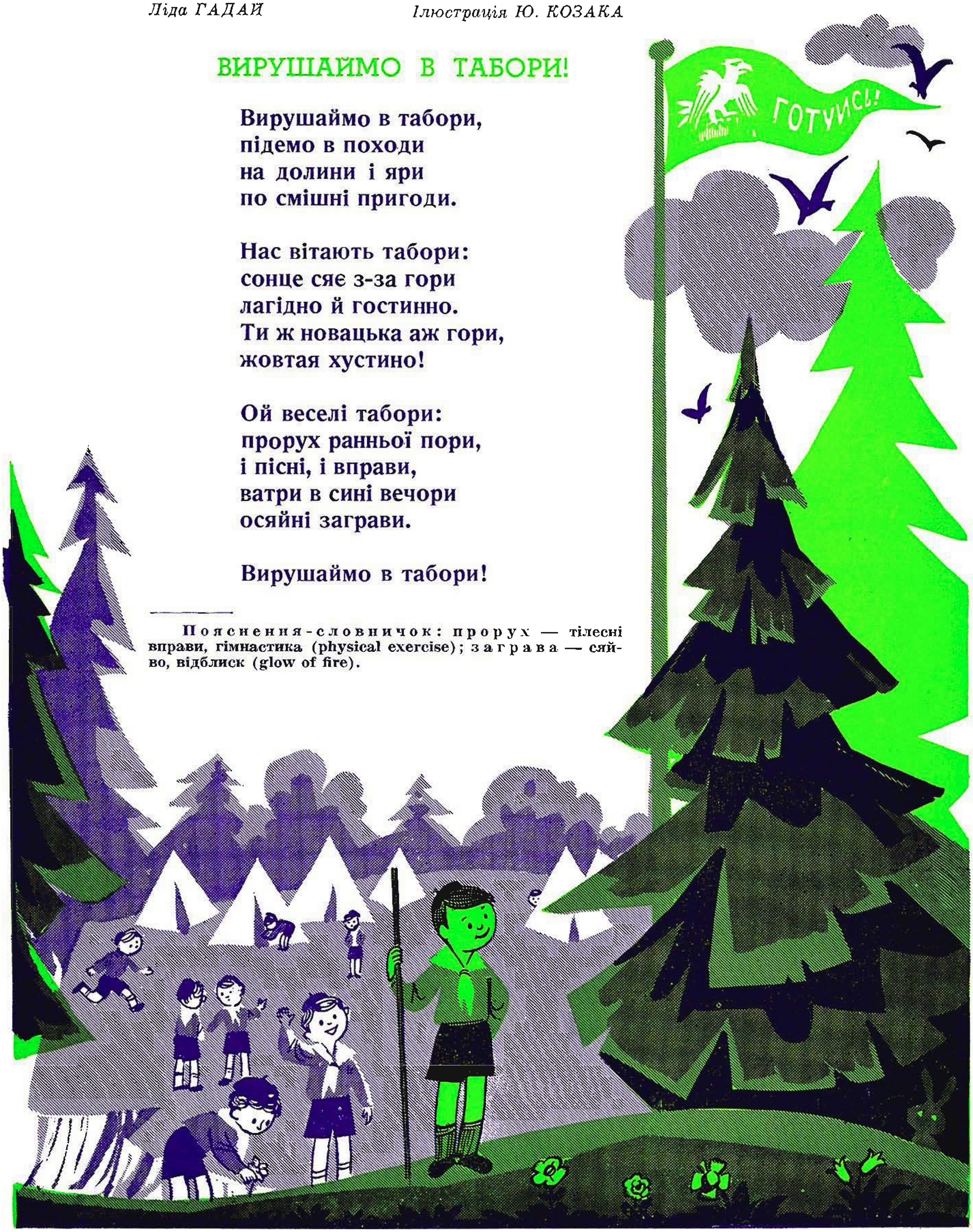
Вирушаймо в табори,
підемо в походи
на долини і яри
по смішні пригоди.

Нас вітають табори:
сонце сяє з-за гори
лагідно й гостинно.
Ти ж новацька аж гори,
жовтая хустино!

Ой веселі табори:
прорух ранньої пори,
і пісні, і вправи,
ватри в сині вечори
осяйні заграви.

Вирушаймо в табори!

Пояснення-словничок: прорух — тілесні вправи, гімнастика (physical exercise); **заграва** — сяйво, відблиск (glow of fire).

Михайло МАМОРСЬКИЙ *Ілюстрації Ю. КОЗАКА*

ТАБОРОВИЙ ДУХ

Пташенятка, зайченятка,
Лисенятка у ліску!
Діти з міста посилають
Телеграму вам таку:
„В нас вакацій початок,
Тож від хлопців і дівчаток
Вам привіт, привіт, привіт,
Приїжджаєм — ждіть!"

Пташенятка, зайченятка,
Лисенятка у ліску
Вірним друзям, дітям з міста
Відповідь дали таку:
„Найгарнішу галяву
Спорядили ми на славу,
Приїжджайте в добрий час,
Ждем усі на вас!"

Вже автобуси готові
У дорогу в кожну мить,
Шлях в поля, гаї, діброви
В яснім сонці мерехтить —
Все готове, готове,
Все у нас вже таборове:

Серце, думи, зір і слух —
Таборовий дух!

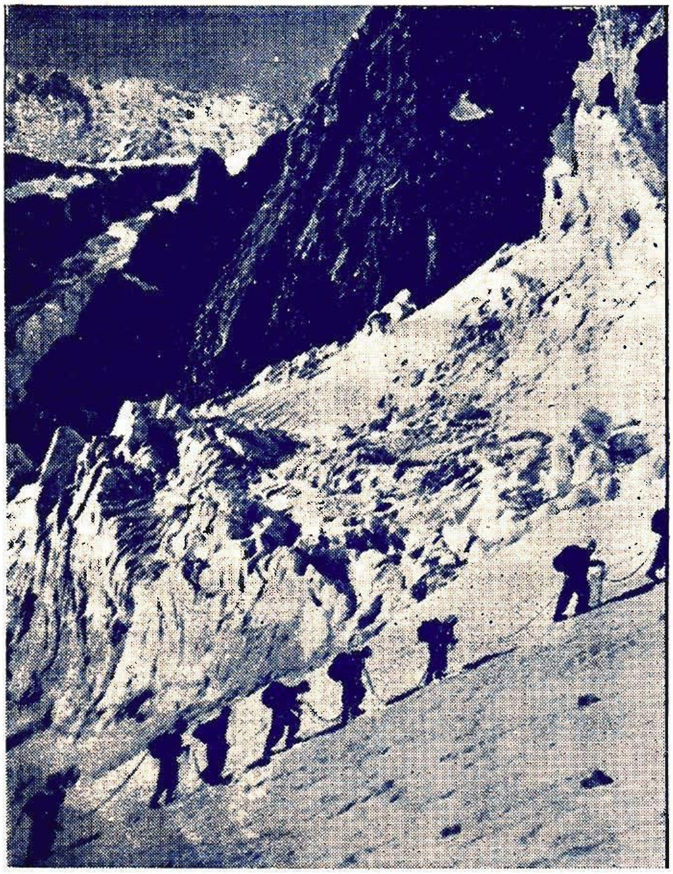
Спорядж**а**ти — приготовляти, прикрашати (to prepare, to adorn, to decorate).

ЯКЕ ІМ'Я ОСТАННЬОЇ ДІВЧИНКИ?

ОКСАНА МАРУСЯ НАТАЛКА ДАРУСЯ УЛЯНА СОФІЙКА ТЕТЯНА ....

Кожній з цих дівчаток заберіть одну букву. З цих буков вийде ім'я останньої дівчинки.

Леонид ПОЛТАВА

НАША БАТЬКІВЩИНА

Там, де море є глибоке,
Де заквітчані Карпати,
Де степи такі широкі,
Що очима не обняти, —
Там є наша Батьківщина
Україна!

Там, де сонечко іскриться,
Де весняний вітер віє,
Де на горах є столиця —
Наш великий, славний Київ,
Там є наша Батьківщина
Україна!

Всі ми: я і мама й тато,
У чужім, далекім краю
Будемо її кохати,
Бо і нас вона кохає,
Нас кохає Батьківщина
Україна!

← Туристи в Кримських горах

ЗЕМЛЕЮ УКРАЇНСЬКОЮ

ТАРАСОВА МОГИЛА У КАНЕВІ НАД ДНІПРОМ

І знову літо, знову вакації — час таборів, мандрівок і відпочинку серед природи.

Раді б ми мандрувати влітку нашою українською землею, але можемо це робити покищо тільки нашою думкою.

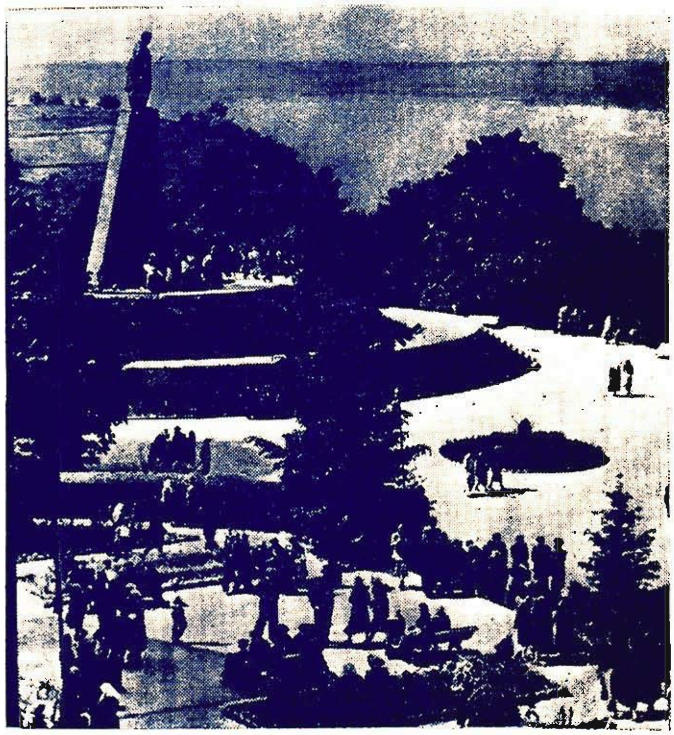
Отож помандруймо, діти, нашою думкою туди, де кожен українець бажає бути бодай раз у своєму житті — помандруймо-полиньмо думкою у місто Канів над Дніпром, де на високій горі спочиває вічним сном найбільший син України — Тарас Шевченко.

Цього року минає рівно 150 літ з дня народження Тараса Шевченка — на його могилі збираються тисячами українці, щоб у ці роковини особливо урочисто вшанувати пам'ять співця-генія України. Приходять сюди і дорослі й діти і несеться з їх уст могутній спів Тарасового „Заповіту", який кличе порвати кайдани і ворожою злою кров'ю окропити волю.

Співаємо і ми у наших оселях і таборах Шевченків „Заповіт", в наших думках бачимо Шевченкову могилу з його пам'ятником — і клонимо перед нею свої голови в пошані. І віримо, що прийде час, коли здійсниться Тарасів заповіт.

БІЛА МАРКІЯНОВА ГОРА

Кожного року тисячі-тисячі українців відвідують Тарасову могилу недалеко Києва в Каневі над Дніп-

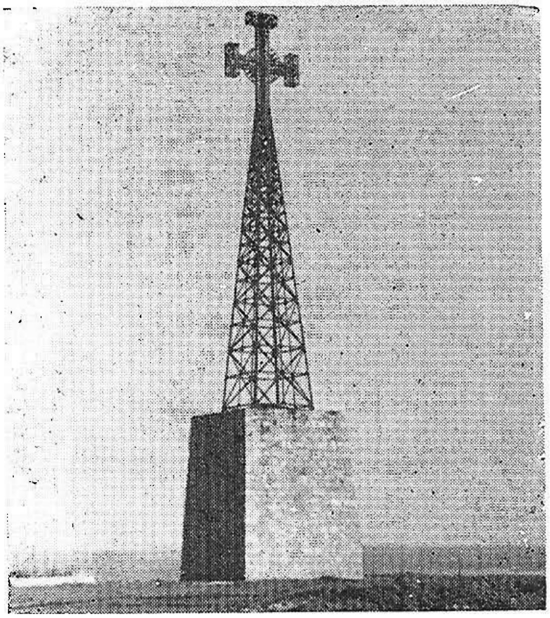
На Канівській горі

Сидір ВОРОБКЕВИЧ

ЗНАЄШ ТІ ГОРИ?

— Знаєш ті гори, мій друже милий,
Де в небо ясне, синє і красне
смереки, сосни зазирають,
білими скалами, темними лісами
орли, соколи літають?

— Я тобі, скажу, не треба питати:
Це наші любі, високі Карпати!

Хрест-пам'ятник М. Шашкевичеві на Білій Горі

ром, і кожного року відвідують українці друге святе місце України — пам'ятник на Білій Горі в селі Підлиссі недалеко Львова — столиці Західньої України. Це пам'ятник на честь отця Маркіяна Шашкевича — українського галицького поета, який перший почав писати свої вірші живою народною українською мовою. (Перед тим книжки друкувалися в нас тільки старою церковно-слов'янською мовою). Свою першу книжку видав він 1837 р. під назвою „Русалка Дністрова".

У селі Підлиссі народився і жив Маркіян — не раз ходив він на Білу Гору, а пізніше писав-згадував про неї у своїх віршах. І на цій Білій горі збудували українці великий пам'ятник-хрест, і тут кожного року вліті відбувалося величне „Шашкевичівське свято". Тисячами приходили сюди українці з усіх кінців Галицької Землі та з сусідньої Волині, тут відправляли священики Богослуження, молилися дорослі й діти за кращу долю України. Тут кожного року таборували українські пластуни, будували каплицю для Богослуження і прикрашували пам'ятник великим тризубом, сплетеним із ялинових гілок та квітів.

Тепер, за большевицько-московської влади, вже не відбуваються такі свята-здвиги, але молодь все ще відвідує влітку Підлисся і Білу Гору з пам'ятником-хрестом, який широко розпростер свої рамена над Галицькою Землею. З високої Білої Гори лине зір до Львова, а ген у далині сіріють чарівні українські гори — Карпати.

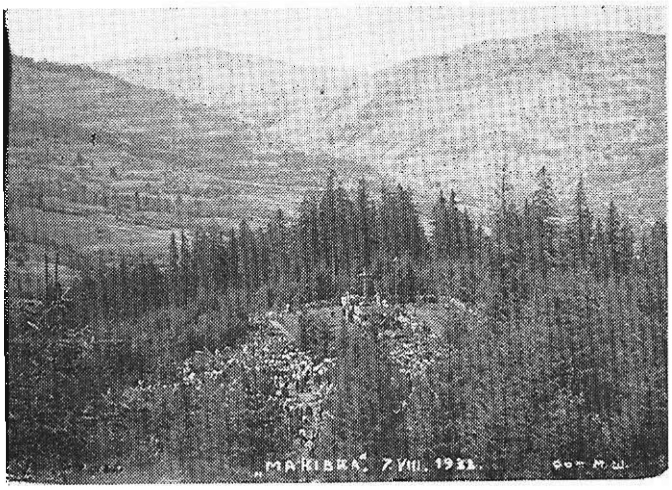
ГОРА МАКІВКА В КАРПАТАХ

П'ятдесят літ тому, 1914 року, почалася перша світова війна. Східня Україна була тоді під владою Росії, а Галичина з Буковиною — під владою Австрії. Українці в Галичині створили свої військові частини, що звалися Українські Січові Стрільці. Вони боролися проти Росії, щоб визволити з-під її влади Україну.

Російські війська рушили на Галичину і дійшли до гір Карпат. В Карпатах разом з австрійською армією стали до бою Українські Січові Стрільці. У вересні 1914 року відбувся в просмику Ужок перший бій Січових Стрільців з москалями. Всю зиму йшли бої з москалями в Карпатах, а весною москалі рушили в наступ. На горі Маківці почався великий і важкий бій, що тривав кілька днів, і 2 травня 1915 р. московська навала відступила. Українські Січові Стрільці перемогли, вкривши себе великою бойовою славою.

У важких боях впало 42 Січові Стрільці. Вони віддали своє життя за волю України. На горі Маківці, де їх поховали, поставлено великий хрест. І кожного року вліті стали збиратися тут українці з усієї Галичини, тут відправляли священики Богослуження за спокій стрілецьких душ, тут юнаки кожного року складали присягу на вірність і службу рідному краєві і народові.

Маківка стала третім дорогим місцем України, туди щороку мандрували тисячі дорослих, молоді і дітей.

Панорама Маківки й стрілецьке кладовище

Тепер, за московсько-большевицької влади, не правляться Богослуження на горі Маківці, але кожного року з'являються на стрілецьких могилах свіжі квіти і вінки. Це українські діти і молодь потаємці кладуть їх тут, — в їхніх серцях ніколи не загине пам'ять про борців за волю і долю рідного українського народу.

У думці-мрії відвідали ми, діти, три пам'яткові місця України. А тут, на американській землі, ми теж маємо вже наші дорогі місця — це пам'ятник Тарасові Шевченкові в Вінніпеґу, в Канаді, і другий, який стоятиме в Вашинґтоні в хвилині, коли читатимете це число „Веселки".

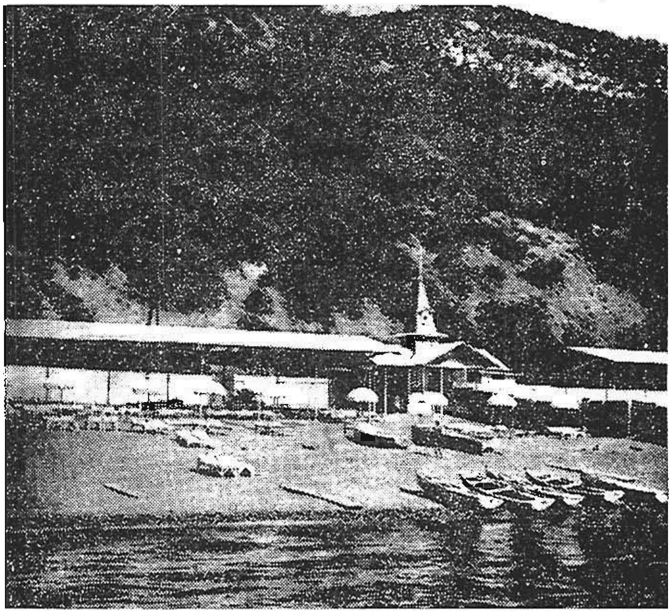
І всі ми, тепер чи пізніше, відвідаємо ці місця, щоб віддати пошану нашому великому поетові-пророкові, якого вшановують разом з нами всі культурні народи світу.

ТУРИСТИЧНІ І ЛІКУВАЛЬНІ МІСЦЯ УКРАЇНИ

Великими багатствами і великою красою обдарував Господь українську землю — хто з чужинців побував на Україні, той з захопленням розказує про її незвичайну красу.

Ось від півдня мальовничі узбережжя Чорного моря, що приманюють численних мандрівників-туристів з усієї України. Тут теплий клімат, чисте повітря, чудові краєвиди, а в Криму ще й особлива південна рослинність, гарні піскові береги-пляжі. Хто побуде тут хоч би тиждень-два, покупається в морській воді, той набереться сили й здоров'я для життя й праці.

Хто ж любить мандрувати в гори — то вони в Криму також повні чару-принади, хоч ще кращі, чарівніші Карпатські гори з їх дзвінкими потоками, що ринуть по скелях, щоб далі злучитися разом і створити могутню гірську ріку. А повітря тут повне пахощів лісових квітів і шпилькових дерев. Є тут багато джерел такої води, що уздоровлює хворих — це мінеральні води, що ними славляться такі місцевості в Закарпатті, як Поляна і Свалява, а в Передкарпатті Трускавець, Моршин, Ворохта, Підлюте, Татарів, Ямне, Яремче, Камінь Довбуша, Коростіль, Косів. Славні мінеральні джерела і в західній частині Карпат — на Лемківщині в місцевості Криниця (тепер вся наша Лемківщина під Польщею . . .).

„Золотий пляж" біля Ялти

Мінеральні води є в Україні і близько Харкова — це Березівські води, славні такі джерела теж у місті Миргороді недалеко Полтави та в Слов'янському над Дінцем.

Багата Україна на мінеральні джерела, які дуже корисні для здоров'я і виліковують усякі шлункові та інші хвороби. На місці таких джерел побудовано санаторії, де влітку лікуються і відпочивають хворі.

Санаторія „Україна" на Криму

Крім лікувальних джерел, є багато в Україні таких місць, що мають лікувальну грязь. Коли купатися в такій грязі деякий час, вона виліковує ревматизм, ісхіяс і інші недуги. Отакі грязьові лікувальні місця є над Чорним морем — в Одесі і близько Херсону та на березі Озівського моря. В Західній Україні славне лікувальною гряззю село Черче.

В Україні є кругло 500 санаторій-лікувальних місць, але з них користають передусім займанці.

Українська молодь любить туристику-мандрування — ось наплечник на плечі, палиця у руки і власними ногами міряє вона шляхи рідної України, мандрує до історичних давніх міст — до святого Києва, до Львова, до руїн старого Галича, до княжих городищ, до давніх могил у степах, до парків-заповідників, як Асканія Нова (на схід від Херсону) і інші, а багато юнаків мандрує-пливе човнами по Дніпрі та інших ріках, щоб у хвилях вод і на сонці гартувати себе.

Гарна і чарівна українська земля — помережана синіми ріками, вкрита зеленими лісами, небосяжними горами, просторими степами, обмережана морем. Дай, Боже, діти, вирости вам мужніми та розумними і діждатися щастя мандрувати нашою рідною чарівною землею українською! *Б. Д.*

Микола ЩЕРБАК

ЩО СВІТИТЬ МАНДРІВНИКАМ

По грозі і зливі літом
Блисне сонце золоте,
І край неба із привітом
Нам веселка розцвіте!

А вночі, як наступає
Темрява в німих полях,
Там веселчин брат сіяє —
Зоряний Чумацький Шлях!

Пояснення-словничок: гроза — буря (storm, tempest); Чумацький, інакше Молочний Шлях — безконечні маси зірок на небі, видні в погідну ніч наче білий шлях (the Milky Way).

Роман ЗАВАДОВИЧ

ДИТЯЧИЙ ДОВГ

ХЛОПЧИК:
Я тепер маленький,
Вмію небагато,
Та колись я буду
Мудрий, як мій тато.

ДІВЧИНКА:
Я тепер маленька,
Знаю небагато,
Та колись я буду
Мудра, як і мати.

ОБИДВОЄ:
Ми не пожалієм
Ані сил, ні труду,
Татові й матусі
Помагати будем.
Хто ж міцніш нас любить,
Як не батько-мати?
Милий довг любови
Треба їм віддати.

ХТО НАЙКРАЩИЙ СПІВАК?

На галяві серед густого лісу зібралася велика пташина громада, щоб послухати пташат-співаків і проголосувати, хто з них найкращий.

Перший виступив невеличкий пташок з червоною голівкою та жовтою перев'язкою на чорних крильцях. То був щиглик. Він приємно защебетав свою пісеньку, дрібно перебираючи коротким дзьобиком.

— Непогано! — сказали пташки-слухачі.

Потім заспівав жайворонок. Цей пташок був одягнений у скромне сіре пір'ячко. Підлетів над галявою в повітря, затріпотів крильцями і згори засипав заслуханих пташенят милим щебетанням. Потім грудкою злетів на землю.

— Гарно! — сказали пташки.

Третій був соловейко. Ніхто б не повірив, що цей непоказний сірий пташок уміє так прегарно співати. Здавалося, що з його дзьобика ллється не пісенька, а щире золото.

Громада слухала соловейка, мов зачарована.

— Чудово! — сказали пташки.

Останнім виступив горобчик. Він розкрив дзьобика і, підскакуючи на обох ніжках, заспівав лише „цір-цір". Іншого співу від нього ніхто й не чув.

Пташки переглянулись між собою і не сказали нічого. Тільки одно мале горобеня пропищало:

— Прекрасно!

Концерт-змагання закінчився, і дрізд, що був головою комісії, запитав пташків:

— Як думаєте? Хто співав найкраще? Кому дасте першість поміж співаками?

— Соловейкові! — хором відповіли пташки.

Тоді знов піднялось мале горобеня і сміливо відізвалось до пташиної громади:

— Ні, найкраще співав горобчик!

— Горобчик!? — здивувались пташки. — Чому горобчик?

— Бо він . . . мій тато! — відповіло горобеня.

Пояснення-словничок: перев'язка — belt; **щиглик, щиголь** — goldfinch; **жайворонок** — sky-lark; **соловейко** — nightingale; **дрізд** — thrush, blackbird.

Григорій СТЕЦЕНКО *Ілюстрації Л. ПЕРФЕЦЬКОГО*

ГАНИН БРАТ

Панас має сестру Ганю і має тата, мами не має. Вона померла на тиф. Як мама померла, її поклали в чорну труну і віднесли на гробовище. Там труну опустили в могилу і засипали землею. На тому місці де похована мама, залишився обсаджений барвінком горбик, а над ним, біля камінного хреста, берізка. І от тепер у Панаса немає рідної мами і вже, напевно, ніколи не буде.

Ганя ще зовсім маленька. Їй всього два роки. Як їй чого стає жаль, то вона плаче:

— Мамо, мамо!

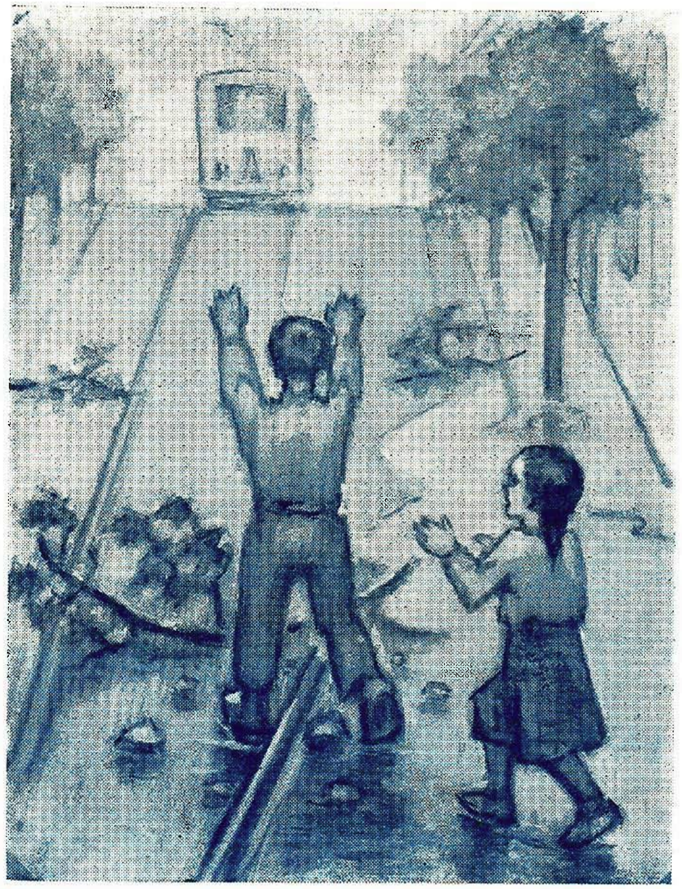
Та Панас нічого не вдіє, бо сестричка ще не розуміє, що люди з мертвих не воскресають. Ганя дуже часто плаче, а Панас сердиться:

— І коли вже ти, Ганю, виростеш?

Питає Панас навсправжки, поважно, бо він добре розуміє, що якби Ганя підросла, то й плакати перестала б. Адже дорослі не плачуть, — думає він.

Панасів тато кожного ранку, після гудка, йде до фабрики, бо він сталевар — варить у великих печах сталь. З тої сталі будують машини. Коли тато йде до фабрики, Панас ще спить, Ганя теж. Тоді тато виймає з шафки хліб, відрізує два шматки, намазує маслом і кладе на столику біля ліжка.

— Це вам гостинець від мами, — шепче тато, схиляє вусате обличчя, змахує рукавом не-

прохану сльозу і цілує сплячих дітей, наперед Ганю, бо вона менша, а потім Панаса. Від цього лоскітливого дотику Панас прокидається. Ще крізь сон бачить, як відчиняються сінешні двері і як в них зникає татова похила постать.

У кімнаті стає тихо. Тільки й чути монотонне — цок-цок-цок-цок. Панас знає — то будильник біжить залізними ніжками по коліщатках — цок-цок-цок-цок. В цей час надворі розсвітає.

Панас схоплюється, швидко одягається і йде на кухню до умивальника. Чистить зуби, хлюпочеться у воді, і саме в цю хвилину з кімнати дзвенить голос Гані:

— Мамо, мамо!

— О, вже відзивається! — незадоволено бурмотить Панас і поквапно утирається рушником.

А золотоволоса Ганя підвелася і стоїть на ліжку з подушкою в руках. Панас ставить Ганю на підлогу, веде до кухні і миє її личко. Мило залазить в очі, пече, і Ганя починає плакати. Щоб заспокоїти сестричку, Панас біжить у кімнату, хапає хліб з маслом, повертається до Гані і гукає:

— Ось тобі на, гостинець від мами! Не плач, бо мама будуть гніватись!..

Слово м а м а діє на Ганю чародійно. Вона затихає, озирається, бере хліб і їсть з смаком. Коли Ганя з'їдає свій хліб, Панас відламлює їй ще й від своєї пайки.

— Їж, бо ти маленька, а мені тато казав, що скоро до школи піду, — каже Панас...

Ганя усміхається, а для Панаса це велика радість. Він виводить її за поріг на київську вулицю*. Обсаджена кленами й каштанами, вулиця підіймається бульваром на горбок. По ній повз кам'яні будинки простягнулись прямі, як струни, блискучі трамвайні рейки. Йти до дитячого садка було ще завчасно. Діти вийшли на ґанок і сіли на сходах. Було гаряче. Із-за рогу забринів трамвай, проповз по вулиці і сховався за горбком.

Низько понад землею пролетіли ластівки. З горішнього кінця бульвару прилетів вітер, зірвав з дерев жмут листя і розметав по вулиці. Панас глянув угору. Важкі олив'яні хмари закрили сонце, і надворі потемнішало. Через хвилину блиснуло, загуркотів грім, і враз на покрівлі будинків хлюпнув рясний весняний дощ.

Панас завів Ганю в коридор, спинився коло розчинених дверей і з цікавістю розглядав спорожнілу вулицю. Ганя мовчала, а Панасові стало радісно, і він заспівав.

Ганя стояла поруч і шморгала носиком. Дощ під спів Панаса перетворився в справжню зливу. По вулиці згори полилися цілі потоки каламутної води. Надлетів вихор, закрутив дощем, гепнувся на будинки, хряснув гіллям акацій, підхопив з дороги мокрий пісок і каміння та й жбурнув у вікна, аж задзвеніло розтрощене скло. Забушувало, загриміло довкола, так ніби валились будинки і провалювалась земля. Страх охопив Панаса, він пригорнув до себе сестричку, затулив очі і прислухався. Ганя задрижала і так заплакала, що годі було її вгамувати. А дощ лив і лив...

Минуло кілька хвилин, вихор покрутився над містом і ущух так швидко, як і з'явився. Тоді надворі посвітлішало, і злива поступово перетворилась у дрібний дощик.

Панас визирнув за двері і аж ахнув від здивування. Дивись, що наробив вихор! — На вулиці цілий крутіж: вода повивертала каміння, нагорнула купи піску, розкидала гілки акацій, розмила трамвайні рейки. І в ту ж мить, як Панас оглядав вулицю, далеко почулись дзвінки трамваю.

Панас зразу зрозумів, що непереливки — загрожує катастрофа. Трамвай їде згори, людей в ньому повнісінько, він неминуче злетить з рейок і тоді... тоді крики, кров, смерть! Від цих думок защеміло серце в Панаса. Не довго думаючи, він вискочив на вулицю і щосили побіг між рейками догори, назустріч трамваєві. Ганя плакала, але він не спинився.

Бігти під гору тяжко, і серце тарабанило в грудях, а в голові роїлись страшні думки. Швид-

* **Ця подія відбувається в Києві між двома світовими війнами.**

ше, швидше, треба спинити трамвай! Підбіг до розмитих рейок, стрибнув через калюжу, спіткнувся, упав, закололо в коліні так, що аж сльоза з очей виступила. Та підвівся, мов опечений, і побіг далі. Мусить, мусить спинити трамвай! Ця думка підганяла й піддавала сили. А дзвінки трамваю все наближались та й наближались...

Ось Панас помітив, як із-за горбка виринув вагон. Панас замахав руками і закричав:

— Стійте, стійте, там рейки розмило!

Але його ніхто не чув. Вагоновод не бачив небезпеки. Трамвай швидко котився згори. Забувши про все на світі, Панас біг між рейками:

— Стійте, стійте! Там небезпечно!

А вагон наближався і наближався. І ось вагоновод помітив на рейках невелику постать Панаса. Включив гальму, але вагон зразу не спинився, а проповз вперед, вдарив Панаса, штовхнув і застиг на місці. Вагоновод і люди з галасом вискочили з дверей на вулицю. Між рейками лежав хлопчик, а за кілька кроків позад нього всі помітили розмитий шлях. До Панаса підбігли схвильовані жінки, схопили на руки, цілували, хусточками витирали кров, що виступила на його зраненій щоці. Звідкись з'явилась карета швидкої допомоги...

***

Очутився Панас аж у шпиталі. Розкрив очі і побачив над собою лікарів у білих халатах. Тут же поміж ними стояв блідий тато з Ганею.

— Маленький герой! — почув Панас слова сивого, в окулярах, лікаря. — Урятував цілий вагон людей.

Затихло. Всі розглядали Панаса.

— Таким сином можете гордитися, з нього вийде мужня і сильна людина, — сказав лікар до тата.

Тато торгав довгі вуси, а потім вийняв з кишені два червоні яблука і дав Панасові. Той узяв їх і більше яблуко віддав сестрі.

— Це гостинець від мами, — тихо вимовив він.

Ганя взяла яблуко, покрутила в руках і засміялась, бо вона ще нічого не розуміла. На перев'язаному обличчі Панаса заясніла горда усмішка.

— Ти ще така маленька, — сказав він до сестрички, — і мені багато клопоту з тобою...

Всі — лікарі і тато — засміялись, бо всім стало до сліз весело.

Пояснення-словничок: Рейка — rail; **хряскати** — хрускати, тріщати (to crack, to crunch); **бушувати** — шаліти (to storm); **непереливки** — це слово означає важке становище, не до жартів (to be in great difficulties, difficult situation); **щеміти** — прикро боліти (to pinch, to nip), щемить серце (heart aches); **гробовище** — кладовище, цвинтар (cemetery); **вагоновод** — водій трамваю чи автобуса (motorman); **гальма** — прилад здержувати біг колеса, воза, вагона (brake); **розхристаний** — з розстебнутою одежею (unbuttoned).

Г. ЧОРНОБИЦЬКА

ЛІЧИЛКА

Поспішайте до крамниці
купувати рукавиці,
купувати рукавиці,
дарувати нашій киці.

Нащо киці рукавиці,
як немає рук у киці?
Не годиться, не годиться,
ні, ні, ні!

Поспішайте до крамнички
вибирати черевички,
вибирати черевички
для маленької синички.

Таж нема в синички звички
узувати черевички!
Ні, нема такої звички,
ні, ні, ні!

Володимир МАЦЬКІВ

ЗАСЯЛА БОЖА БЛАГОДАТЬ

Коли на Христових апостолів зійшов Святий Дух, вони зараз розійшлися по світу навчати людей. Святий Петро пішов до Риму, а його брат, святий Андрій Первозваний, над Чорне море. Побував він також у Криму, бо там були тоді заможні грецькі колонії. Наші леґенди кажуть, що він був навіть над Дніпром, де стоїть Київ, і провістив, що в цьому місці засяє Божа благодать. Але тоді Христова віра ще не запанувала на українських землях.

У трьох перших століттях по Христі науку Його поборювали і забороняли різні її вороги. Особливо жорстоко переслідували перших християн поганські римські цісарі: веліли їх мучити, вбивати або кидати на пожертя диким звірам у цирках і театрах. Та все таки Христова релігія поширювалася. Тож не дивно, що тоді ще не будували таких церков, як тепер.

Щойно римський цісар Константин Великий (106 — 337 рр.) дозволив явно визнавати Христову віру. Тоді знайшлися люди, що в ім'я Христа пішли в різні поганські краї навчати народи нової релігії. Вони були наче апостоли. Христова наука почала скоро ширитися по всій Західній Европі, що тоді здебільша належала до Римської імперії. Країни Східньої Европи не належали до Риму. До них було досить важко дістатись — тоді ще не було ані добрих шляхів, ані мостів, а також гори Карпати були великою перешкодою мандрівникам.

Аж у IX столітті вибрались у ці країни два брати, Константин і Методій. Вони походили з міста Солуня (тепер Сальонікі) у Греції, що в той час називалася частіше Візантією. Ще з рідного дому знали вони слов'янську мову, бо їх мати була слов'янка, і в околицях Солуня жило чимало слов'ян. Мандруючи до Хозарії, по дорозі зупинилися вони на деякий час у місті Херсонесі в Криму, щоб пізнати мову тогочасної України. Щойно тоді почали навчати наших предків-поган нової віри.

В історії записано, що тодішні київські князі Аскольд і Дир були християнами. Знаємо також напевно, що за князювання Олега наші предки стверджували договори з греками присягою в київській християнській церкві. Діялося це за 80 років перед тим, коли св. Володимир охрестив населення своєї держави. Отже, на українських землях християнська віра була знана раніше, і деякі теперішні учені-дослідники думають, що її там поширювали Константин і Методій. Князь Володимир Великий остаточно запровадив християнство на наших землях і подбав, щоб усі його люди визнавали цю релігію. За його володіння Христова віра стала для всіх громадян обов'язковою, тобто державною вірою. Саме тоді засяла Божа благодать . . .

Треба догадуватися, що Константин і Методій залишили на українських землях своїх заступників, а самі повернулися на батьківщину. Незабаром вони вибрались знову на місійну працю, тим разом на Моравію. Ця країна належить тепер до Чехо-Словаччини. Історики пишуть, що, вибираючись до моравських слов'ян, обидва брати переклали з грецької на слов'янську мову св. Письмо, головно богослужбові книги, а Константин придумав для цього окрему слов'янську абетку. Ставши у Моравії єпископами, Константин і Методій дуже скоро навернули тамошніх людей на християнство.

Та це не подобалося німцям, які хотіли навчати морав'ян по-своєму. Вони оскаржили Константина й Методія перед Римським Папою. Папа запросив їх обох до Риму, скликав єпископів на нараду, обміркував усю справу і проголосив постанову, що всі книги, написані слов'янською мовою, треба уважати за важні, а слов'янський обряд — за рівноправний з іншими християнськими обрядами. Таким чином Константин і Методій одержали велику похвалу за свою працю.

З Риму вернувся на Моравію тільки Методій. Константин залишився в римському монастирі і прийняв чернече ім'я Кирило. Методій зорганізував на Моравії велику церковну провінцію, до якої належали також південні землі Польщі та західні землі України. Ось кілька років тому розкопано в землі рештки мурів слов'янських церков у містах Перемишлі та Кракові. Ці церкви, за тодішнім звичаєм, мали круглу форму.

Слов'янський обряд існує до сьогодні. Його придержуються українці та деякі інші народи. Він рівнорядний з іншими обрядами. Його називають тепер частіше візантійським, бо він постав на основі візантійського, тобто грецького обряду і його книги були перекладені з грецької мови на мову слов'ян.

Христова Церква проголосила Кирила й Методія святими, а історія дала їм почесну назву „апостолів слов'ян".

Саме тепер минуло від того часу 1100 років.

П о я с н е н н я: Х о з а р и — плем'я, що осіло над Доном і Дінцем та у степах на схід від Дніпра. Вони не були поганами, бо визнавали жидівську віру і вірили в Єдиного Бога за Мойсеєвим навчанням. Вони також вживали гебрейської мови й засвоїли жидівські звичаї (Khazars); б л а г о д а т ь Божа — ласка Божа (grace); церковний о б р я д — це спосіб, яким відбуваються церковні богослуження, а також усі інші церемонії в церкві. До обряду належить також мова богослужень. В українських церквах панує візантійський, або слов'янський обряд (rite).

Ліда ГАДАЙ *Ілюстрації Ю. КОЗАКА*

НОВАКИ

По доріжці, по стежині
ідемо шукать ожини.
Ідемо ми цілим роєм,
нам не страшно, ми — герої!

Хто найбільше назбирає?
Розбігаймося по гаї!

Я збирала, я ходила,
поки стежку загубила:
тут ожина, там ожина . . .
Де поділася стежина?
Вже не чую й ройової,
страшно тиші гайової! . .
Я б до табору тікала,
якби гілка не тримала,
так тримає колючками.
Учепилась мов гачками,
ухопилась за хустину.
Ой пусти мене! Пусти но!

Не тягни хустини з шиї,
як порветься, не зашию.
Не зашию, я не швачка,
я нова іще новачка.
Я новачка з позавчора,
а наш табір — „ЧОРНОГОРА".

„Чорногора? Чорногора?
Знаю, знаю! — шпак говорить. —
Відпусти її, ожино!
Ось до табору стежина!"

Так мене малий шпачок
рятував від колючок
і показував дорогу.

Може й сам він новачок?

Пояснення-словничок: ожина — чорні лісові ягоди, подібні до малини, ростуть на колючих кущах (dewberry, blackberry); шпак — рід птиці (starling, wren).

СМІЙМОСЬ!

ГАРАЖІ ДЛЯ КОРІВ

Петрик їздив з татом автом уперше в житті на фарму. Коли вернувся, питається його мама:

— Що ж тобі найбільше там сподобалося?

— Гаражі для корів, — відповідає Петрик.

ПОСПІШНА РІЧКА

— Івасику, чи бачив ти гірську річку?

— Так, це така вода, що завжди дуже спішиться.

ВУЗЛИК НА ХУСТОЧЦІ

— Чому в тебе на хусточці вузлик зав'язаний?

— То старша сестра зав'язала, щоб я не забув її листа в поштову скриньку вкинути.

— І ти не забув?

— Ні, але сестра забула дати мені того листа.

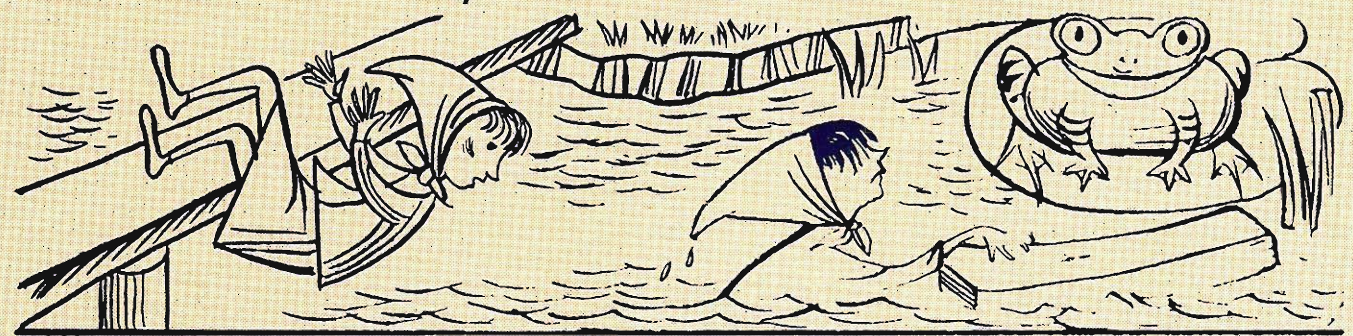
НЕЗВИЧАЙНИЙ ВІШАК

Оглядаючи в зоопарку оленя з розкішними рогами, малий Петрусь похвалився перед приятелем:

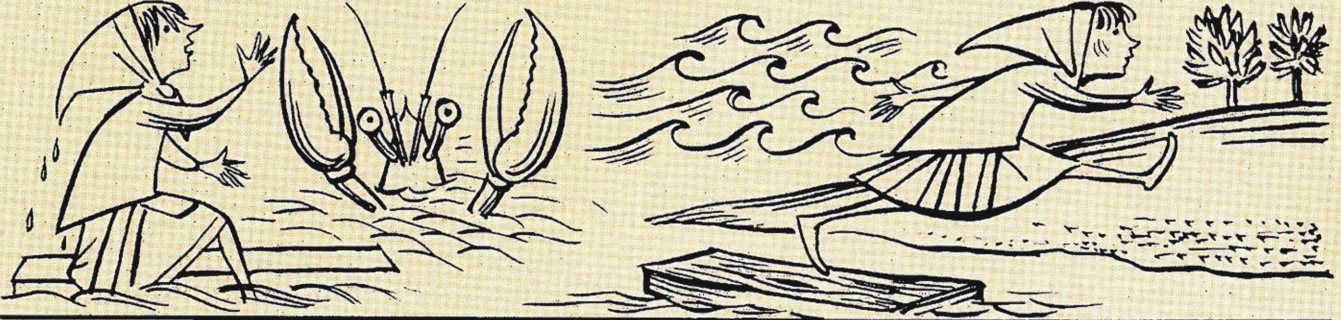
— А в нас удома точнісінько такий вішак, як і в нього . . .

Текст: Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрації: П. ХОЛОДНИЙ*

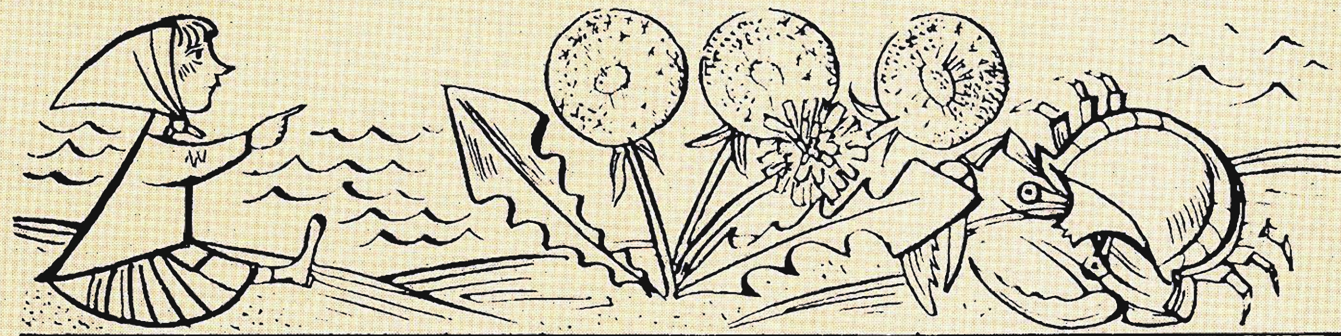
ГОЦА ДРАЛА

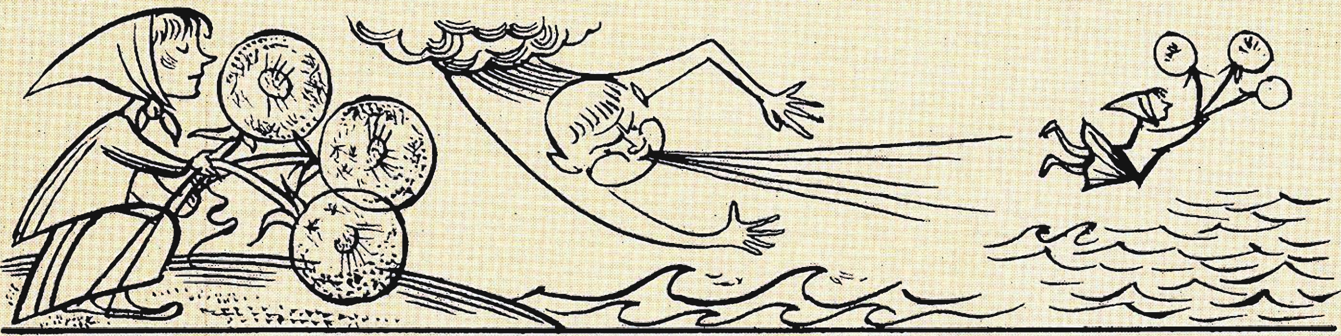
Непосида Гоца Драла
Раз на кладці танцювала.
Мало там натанцювала —
Спотикнулась, в річку впала.
Замочила ніжки, кіску,
Та вхопилася за тріску.

Вилізла на тріску Драла,
З радости аж заспівала.
„Жаба вже мене не з'їсть —
Помандрую всім на злість!"
Так без лиха і без горя
Припливла вона до моря.

Сіла на піску жаркому:
„Як вернутися додому?
Он м'які м'ячі кульбаби —
Не з'їдять мене тут краби!
З них зроблю собі бальона,
За годину буду вдома!"

І швиденько Гоца Драла
Разом три м'ячі зв'язала.
Поміж них вигідно сіла,
Вітер фю-ю-ю — і полетіла.
За годину й дві хвилинки
Вже вернулась до хатинки.

Роман ЗАВАДОВИЧ

ПЕРЕД ПАМ'ЯТНИКОМ ШЕВЧЕНКОВІ

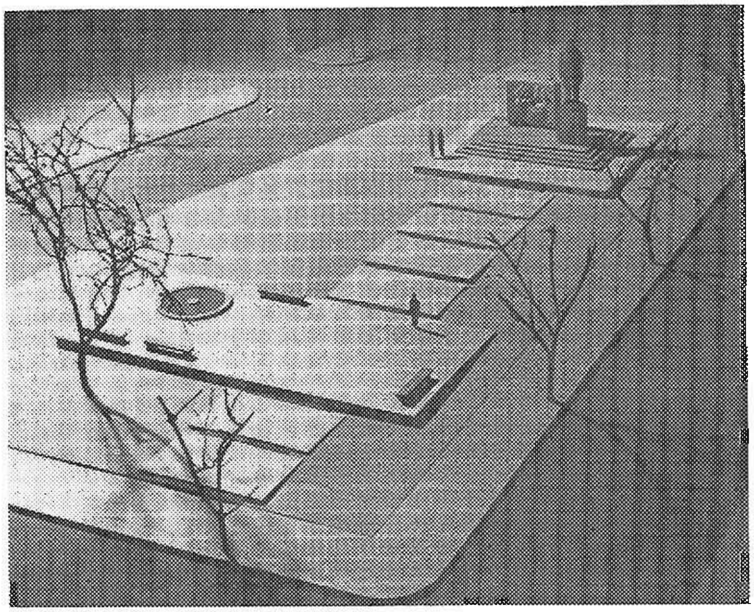
У столичнім місті Вашінґтона,
Що любив так волю, як і Ти,
Ми прийшли до Тебе із поклоном,
Щоб з Тобою завжди разом йти.

Хоч нас доля кинула світами
За далекі гори і моря,
Ти пішов, мов рідний батько, з нами
З полум'яним словом „Кобзаря".

Ми, хоч діти, всі про Тебе знаєм
І Твоїх не забуваєм слів:
Учимося, думаєм, читаєм
Так, як Ти робити нам велів.

І тепер, хоч вилитий з металю,
Ти для нас безсмертний і живий,
Бо Твій дух любови, гніву, жалю —
Серед нас, мов прапор бойовий.

Ти нас кличеш пильно працювати,
Не жаліти сили ані рук,
Щоб всміхнулась Україна-Мати,
Визволена із неволі, мук.

Шкіц оформлення площі з пам'ятником Шевченкові в Вашінґтоні

Дай нам силу, поможи нам бути
Непохитно-вірними, як Ти,
Батьківщині славу-честь здобути,
Заповіт Твій в серці зберегти!

У столичнім місті Вашінґтона
Ми Тобі складаємо обіт
Правду слів Твоїх і дум незломних
Понести в широкий дальній світ.

К. ЛУГОВА *Ілюстрація П. АНДРУСЕВА*

АНДРІЙКІВ СОН

Сьогодні вдома лише дідусь і Андрійко. Хлопчик любить такі вечори, ніхто не заважає досхочу наговоритися з дідом.

— Знаєш, який сьогодні день? А вчора який був? — питає дідусь.

— Як не знати? Вчора були 150-ті роковини з дня народження нашого великого поета Тараса Шевченка, а сьогодні — 11 березня, день його смерти, — відповідає Андрійко. — На шкільному концерті я деклямував:

Учітеся, брати мої,
Думайте, читайте
І чужому научайтесь,
Свого не цурайтесь!

— Дідусю, чи Шевченко це писав до всіх українців? І до мене, і до Михайлика, і до Нати — до всіх дітей, хоч ми й не жили ще тоді? Правда? Шевченко все знав? Чи знав він чужі мови? — допитується хлопчик.

— Знав і чужі мови. Шевченко не мав змоги вчитися, як був дитиною, але, ставши вільним, наполегливо вчився. Учився в Академії Мистецтв, був талановитим малярем, прегарно малював портрети й картини, також рисував багато. Крім того самотужки вивчав різні науки, особливо цікавився всесвітньою літературою та історичними подіями. З історії України прочитав усе, що на той час було написане. Навіть на засланні збагачував своє знання, особливо з природознавства. Пам'ятаєш, я тобі розказував про експедицію на Аральське море.

— Пам'ятаю. Там і на тигра полювали. А Шевченко малював для експедиції, хоч цар і не давав дозволу, — поспішив відповісти хлопчик.

— Бачу — пам'ятаєш! Знай, що Шевченко бував у товаристві найосвіченіших людей того часу. Мав друзів — учених, письменників, славетних малярів, співаків і акторів. Всі вони його любили й поважали. Наш поет був геніяльною людиною, всього він навчався швидше і краще, ніж інші. А все ж і йому доводилось багато працювати, поки став всебічно освіченою люди-

ною. Тому він так високо цінував науку і нам усім, і тобі, Андрійку, заповідав учитися. Але вам, тутешнім дітям, особливо треба пам'ятати ще й дальші слова. Які вони?

— „Свого не цурайтесь!" — швидко відповів хлопчик і запитав: — Дідусю, може Тарас Шевченко знав, що багато нас не житиме в Україні?

— Може й передчував, — каже дід, — він і до нашого сусіда, отого . . . Пітера говорив: „Свого не цурайтесь!"

— Ось що я вам скажу! — вигукує Андрійко. — Петрусь уже знову ходить до української суботньої школи і в хаті розмовляє по-українському. Отямився, як довідався, що у Вашінґтоні буде стояти пам'ятник великому українському поетові.

Дід усміхнувся, хотів щось сказати, та Андрійко запитав:

— Скажіть, чи Шевченко знав про Джорджа Вашінґтона?

— А певно знав! Цінував думки й діяльність першого президента Америки, бо писав: „Коли ми діждемося Вашінґтона з новим і праведним законом?"

Андрійко замислився, а по хвилині запитав:

— Дідусю, чи Тарас і цього року ходитиме по землі?

— Як? Де ходитиме?

— А ви ж розказували, ніби кожного десятого року в день свого народження Тарас встає з могили й обходить українську землю.

— Є така леґенда! — потакує дід. — І не диво: наш Батько Тарас так гаряче любив Україну і братів своїх — народ український! За любов до України тяжко карав його московсьий цар, заслав у пустелю, забороняв писати й малювати, забороняв жити в Україні.

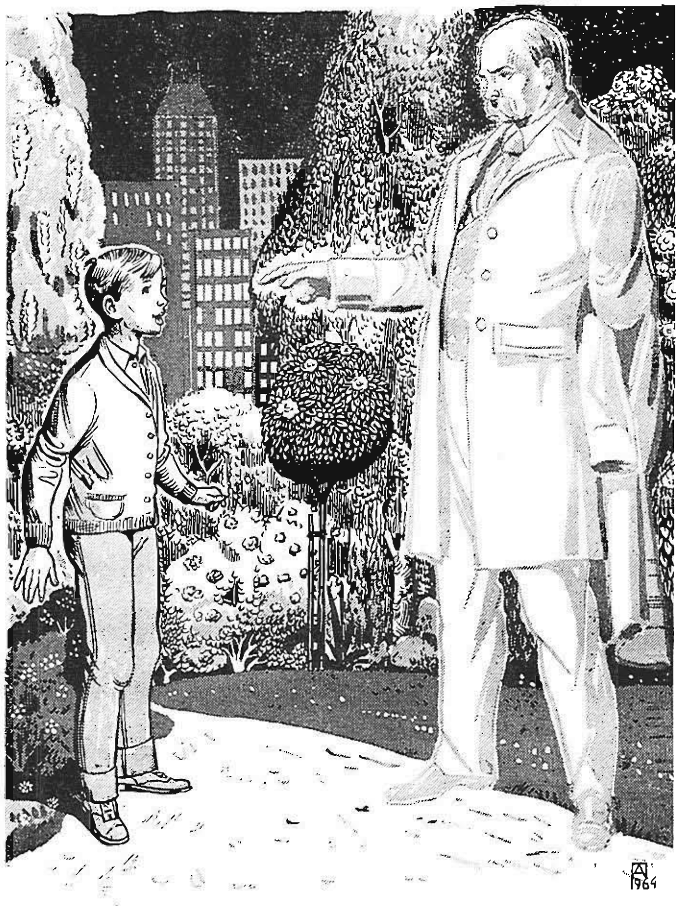
— А Шевченко таки писав! — вигукнув Андрійко. — І малював!

— Так, дитино, він хотів добра Україні, хотів, щоб український народ сам собі господарем був у своїй країні. „В своїй хаті своя правда, і сила, і воля!" Це незабутні Шевченкові слова. Любов до України будить його. От чому й досі не має він спокою: встає, ходить по рідній землі, дивиться, як його народ бореться за свої права. Подивиться і знов іде до Бога молитися, просити волі Україні, щастя й добра людям. Засне поет спокійно аж тоді, як Україна буде вільна. Так говорить леґенда.

Дід зідхнув, а в хлопчика заіскрились очі.

— Ой, я вам щось скажу! Я думаю, мабуть, наш Батько Тарас невидимий ходить і тут, він же знає, як багато нас в Америці. Ми ж його любимо. Ходить, дідусю?

— Може! . . Я його не бачив, він невидний для наших очей.

— І той не побачить, хто його дуже, дуже любить?

— Виростай, Андрійку, і, якщо будеш жити по правді, як навчав Шевченко, то побачиш. Душею його пізнаєш. Ти ще не всилі цього зрозуміти.

Дід обняв хлопчика, пригорнув до себе.

— Заговорилися ми, а тобі вже час спати. Вже й очі заплющуєш.

***

Андрійко вже спить. Дідусь прийшов вимкнути світло і глянув на внука.

— Ніби міцно спить, а всміхається й губами ворушить. Спи, мій хлопчику, нехай янгол-охоронець завжди тебе береже!

А в цей час Андрійко йде широкою алеєю парку. Тут тихо, тепло, ніде не видно людей. Освітлені місячним сяйвом дерева ледве ворушать листочками, на клюмбах пахучі квіти повертають голівки то в один, то в другий бік, ніби когось виглядають.

„Дивно, ще вчора на березах і липах не було листя, тільки бруньки, а цієї ночі дерева такі рясні, квіти такі запашні!" — думає Андрійко.

Чогось йому бракує. Сам не знає, чого шукає. Чогось жде.

„Де тепер ходить Батько Тарас? — думає. — Може в Седневі під липою відпочиває, а може в Будищах на дуба свого захотів поглянути? От, якби навідався до нашого парку!..“

Місяць зайшов за хмарку, тіні лягають густіше, перед очима зависає легенький туман. Збентежений Андрійко зупиняється. Несподівано бачить — з бічної алеї наближається до нього знайома з картин дорога постать. Хлопець навіть не злякався. Зрадів невимовно.

— Здоров, козаче! Добра-розуму навчаєшся, свого не цураєшся?

Андрійко тільки губами ворушить, від хвилювання не всилі відповідати голосно.

— Знаю, любиш Україну! Люби, сину, і братів своїх в Україні люби! Пам'ятай: добре жити тому, чия душа добро навчилася робить.

Останні слова Андрійко чув немов крізь завісу. Постать Тараса почала віддалятися. Андрійко кидається за ним, голосно промовляючи: „Пам'ятатиму! Буду вчитися!“ . . .

— Заспокойся, сину! Щось тобі сниться?

Андрійко розплющує очі. Він у ліжку. Мама біля нього.

— Що тобі снилося?

— Мамо, не снилося, а справді бачив я Батька Тараса в нашому парку. Він говорив до мене!

Словничок: наполегливо — пильно, дбайливо (persistently); самотужки — власними силами, без чужої допомоги (without assistance); всебічно — всесторонньо, під кожним оглядом (thoroughly, in detail); вимикати (світло, електрику) — to turn off; брунька — bud, gemme; туман — мряка (fog, mist).

ПОЕТ ОЛЕКСАНДЕР ОЛЕСЬ

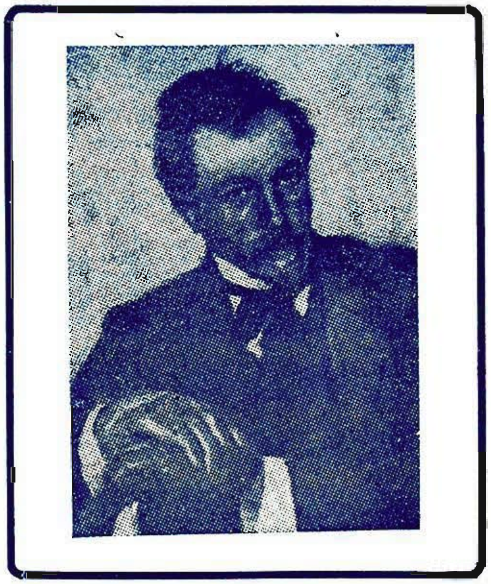
Ви напевно знаєте весняну пісеньку:

А вже красне сонечко припекло, припекло,
Ясно-щире золото розлило, розлило.

Засиніли проліски у ліску, у ліску,
Швидко буде земленька вся в вінку, вся в вінку.

Ой, сонечко-батечку, догоди, догоди,
А ти, земле-матінко, уроди, уроди!

Гарна пісенька, а чи знаєте, хто написав її? Отой самий поет, що написав вірша про хлопчика, який вибрався був до лісу по ялинку, а зайчик став ялинку віднімати. Знаєте і цей вірш, правда?

А тепер скажу вам, що і слова весняної пісні, і вірш про ялинку написав поет Олександер Олесь. Саме тепер згадуємо про нього, бо в липні місяці двадцять років тому помер він у столиці Чехії, в Празі, де жив довгі роки. Залишив він рідну Україну, щоб не попасти в руки большевикам, але завжди тужив за своєю рідною землею і писав про неї вірші. За часів Української Держави в 1917-1920 роках написав чудовий вірш, який всі діти повинні вивчити:

Живи, Україно, живи для краси,
Для сили, для правди, для волі,
Шуми, Україно, як рідні ліси,
Як вітер в широкому полі.

До суду Тебе не скують ланцюги,
І руки не скрутять ворожі,
Стоять Твої вірні сини довкруги,
З шаблями в руках на сторожі.

Стоять, присягають Тобі на шаблях
І жити, і вмерти з Тобою,
І рідні знамена в кривавих боях
Ніколи не вкрити ганьбою.

Отаких віршів написав наш поет багато, написав він також велику книжку віршем про „Княжу Україну“. В попередньому числі помістили ми його вірш „Грицеві курчата“, а ще давніше всякі вірші про природу і красу України. Багато віршів і сценічних картин написав для дітей — перегляньте давніші річники і випишіть всі твори, підписані О. Олесем. Хто пришле „Веселці“ найповніший список — дістане нагороду.

Вивчайте, діти, вірші О. Олеся — вони дуже гарні і гарна в них наша мова. Так найкраще вшануєте поета, який любив дітей і писав для них свої чудові твори.

Б. Д.

Олександер ОЛЕСЬ *Ілюстрації П. ХОЛОДНОГО*

КАЧЕНЯТА

Качечка іде,
Каченят веде,
Веде малих на травичку,
На рясочку на водичку.
Йде, йде,
Каченят веде.

Каченята малесенькі,
Наче пушок легесенькі,
Ідуть, ідуть гойдаються,
Наче в річці купаються.

Побачили мушку — стали
І дихати перестали!
А мушечка враз злетіла
І на квітку поруч сіла!

Стали малі підкрадатись,
Стала мушка оглядатись.
Знов знялася над землею;
Каченята враз за нею!

Біжать, плигають, стрибають,
Ніяк мушки не піймають!

Потомились, посідали,
Гуртом мушки не піймали!

Відпочили, встали швидко,
Бо ставочок зблизька видко.

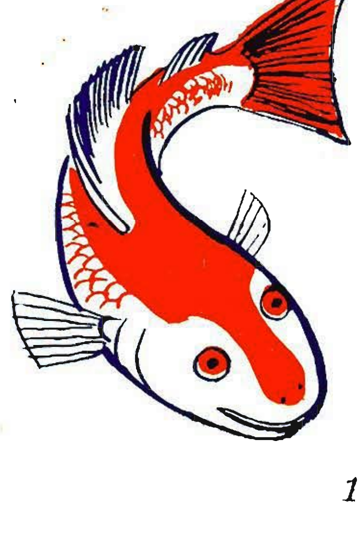
Тільки крильця розгорнули,
Тільки крильцями махнули,
Розсипались на ставочок,
Як намистечка разочок.

Розсипались, розплилися,
Водиченьки напилися,
Вмиваються, купаються,
Як човники гойдаються,

Хлюпощуться,
Полощуться,
Виспівують свою вроду,
За рибкою — шубовсть в воду,
За мушками ганяються,
Вгледять жабку — злякаються,
В очерети сховаються.

О. ЗАЛЕСЬКИЙ

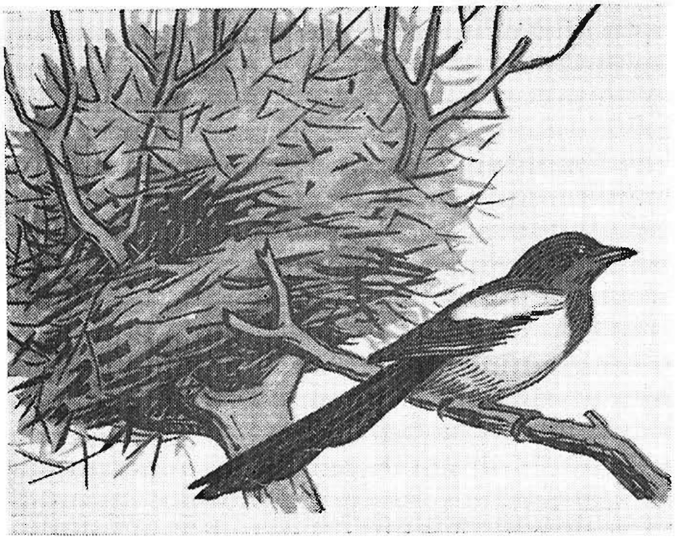
ПТАХИ УКРАЇНИ

Я СОРОКА-БІЛОБОКА . . .

Я сорока-білобока — хто мене не знає в українському селі? Мене не тільки всі знають, але й люблять, бо я розвеселяю людей. Про мене у приказках згадують, про мене й пісні співають:

А ворони, добрі жони коровай місили,
А сороки-білобоки шишечки ліпили . . .

Отак співають на селі під час весілля.

Називають мене скрекотухою, а сільських молодиць — сороками-цокотухами, бо вони, як і я, люблять багато говорити-цокотіти. Не знаю тільки, чи вони навчилися від мене цокотіти, чи я від них? Про непосидющу людину кажуть, що вона „крутиться, як сорока на хаті". Що ж, така вже моя вдача: не люблю спокійно сидіти на одному місці. А якщо сяду на плоті біля хати і заспіваю, кажуть люди: „Будуть гості в нас сьогодні".

Буває, нарікають на мене за те, що часом забираю людям коралі, перстені, кольорові маленькі іграшки. Забираю їх з відчиненого вікна або з подвір'я і в своє гніздо заношу — мої діточки теж люблять блискучі речі.

Не раз, буває, забираю з подвір'я маленьке курятко або каченя, щоб діток своїх нагодувати, бо літати ввесь день тільки за жуками та червяками це таки не легка справа. Часом і маленького пташка доводиться з гнізда викрасти, а то й маленького зайчика зловити. Але вірте мені, що здорове й міцне курятко чи інша тваринка не дасть себе зловити, тільки слабенькі та хворі попадають у мій дзьоб. Сильні та здорові вміють утекти чи сховатися від мого ока.

А діток моїх треба добре годувати, щоб до зими виросли і сил набралися. Взимку тяжке життя — земля вкрита снігом, замерзла, їди на ній не знайдеш. Літай тоді по смітниках та шукай відпадків з людського стола. Навіть мишу тяжко зловити, бо ховається в нірках під снігом або в людських будинках. Натерпимося таки добре від холоду й голоду зимою! Інші птиці покидають восени рідний край і летять туди, де зими немає. Ми не лишаємо рідної землі, а разом з її мешканцями зустрічаємо не тільки радісну весну і тепле літо, але й важку зимову пору.

Як тільки починає танути сніг під промінням весняного сонця, ми вдвійку з подругом беремося до будови гнізда. Багато треба назбирати тоненьких прутиків і галузок, щоб збудувати з них гніздо. Потім треба виліпити його всередині глиною і вистелити сухою травою та пір'ячком, щоб діточкам було м'яко й тепло. Зверху накриваємо гніздо дашком з прутиків, щоб вороги не бачили моїх білих боків, коли сиджу і вигріваю яєчко. Безпечніше і моїм малятам у такому гніздечку з дашком!

„КУ-КУ, КУ-КУ" ЧУТИ В ЛІСКУ . . .

Я зозуля — пташка-сирота, без рідні і без хати. Вродилася в чужій хатині — у гнізді малого зяблика. Туди моя мати поклала яєчко, зябличка вигріла його, і так я вродилася.

Крім мене сиділо в гнізді ще троє зябленят, але вони були багато менші від мене — в гнізді я була панею-господинею. Більшу частину поживи, яку приносили зяблики-батьки, поїдала я, а малих зябликів відтручувала.

Скоро гніздо стало замале для нас, бо я швидко росла. Зябличкам не було місця в ньому — двійко зябличків випало з гнізда і згинуло на землі в зубах якогось звірятка. Третій зяблик — найсильніший, втримався в гнізді. Зяблики-батьки дуже піклувалися мною, вважали мене за свою дитину, а я вважала їх за своїх батьків.

Щойно згодом зрозуміла я, що вони не мої батьки, бо я не подібна до них. Вони годували мене до часу, коли я навчилася вже літати і шукати собі поживу. Виростала я без рідні, бо її в мене не було. Молодий зяблик, мій прибраний брат, зовсім не цікавився мною, і, коли вилетів із гнізда — пішов у життя своїм шляхом.

Літо проминуло, поживи ставало щораз менше, і я почала відчувати якийсь поклик до мандрівки, до відлету. Відлітали лелеки і інші птиці, полетіла й я. Летіла понад горами і річками, оминала широкі моря, аж долетіла в теплий край. Було мені там добре, мала багато поживи, та все таки відчувала тугу за тією землею, де вродилася, за тими гаями, у яких літала в ранній молодості.

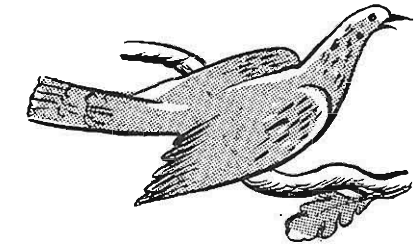
Проминав час, і я побачила, що лелеки збираються в гурти, щоб летіти-повертати на північ у

рідні сторони. Подалася і я за ними. Прилетіла дещо пізніше від них у рідні сторони, але якраз у добру пору. Дерева пишалися вже свіжим ясно-зеленим листям, було тепло й радісно, як може бути у рідному краю. Було вже й багато поживи — комах та гусільниць.

А як зраділи люди, коли почули моє перше „ку-ку"! Ми, зозулі — вістуни весни, відродження життя в природі. Хлопці й дівчата бігають по садах і гайках, заглядають за нами, наслухають, скільки разів залунає наше „ку-ку". Вони вірять, що стільки років будуть жити, скільки закукає зозуля. Та ще й таке є в людей повір'я: коли хто має в кишені гроші, то зозуля „викує" тому багатство. Люди нас люблять, шанують і не роблять нам кривди.

Я зустріла в гайку, в якому минулого року вродилась, подруга, і з ним подружилась. Та спільного життя ми не мали довго, гнізда не будували, бо вже такий звичай у зозулиному роді — не творимо родинного життя. Підшукала я кілька гнізд зябликів, у яких були вже яєчка. Підгледіла, коли зябличка ранком покидає гніздо, щоб шукати поживи, знесла яєчко на землі, взяла його в дзьоб і підкинула в гніздо зяблички. А щоб яєчок не було забагато, одне викинула з гнізда.
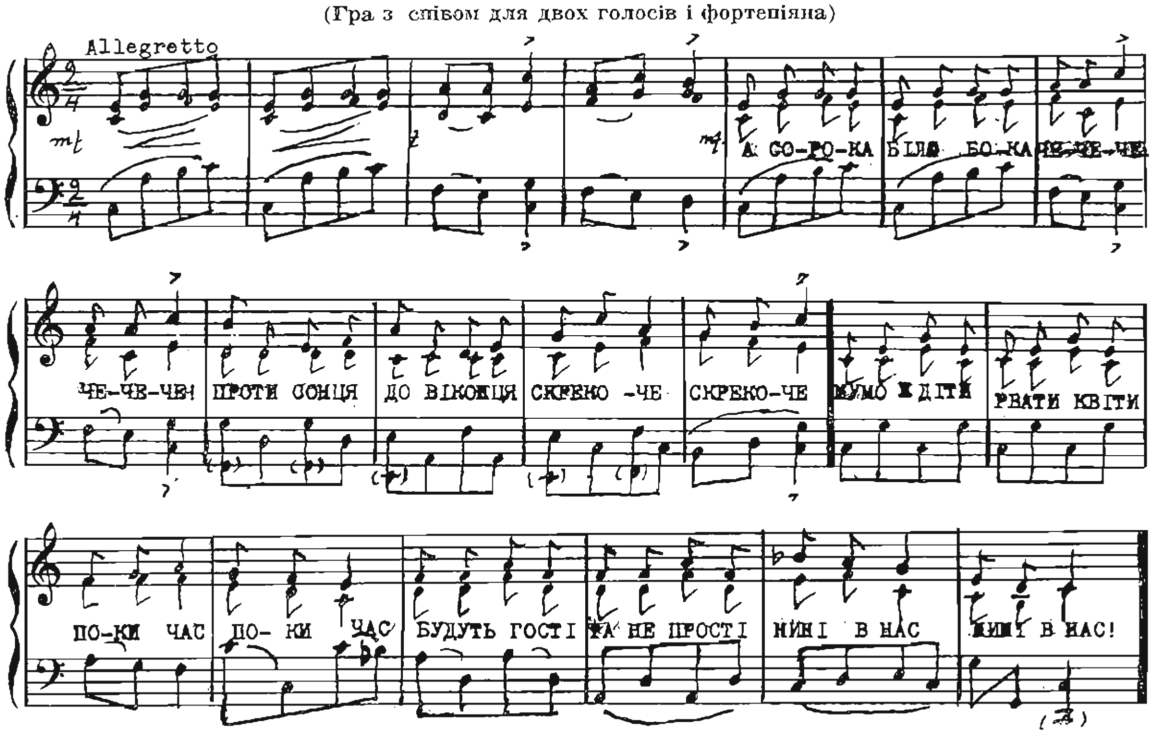
Так робила я деякий час — підкидала свої яєчка зябликам та й іншим пташкам. Подумаєте може, що ми, зозулі, робимо це з лінивства, бо не хочемо будувати гнізда. Ні, ні! Не судіть нас так! Ми, зозулі, зносимо яєчка не відразу, отож і висиджувати їх не можемо. А ще наші зозулині діти потребують дуже багато поживи, і ми не могли б їх самі вигодувати. А іншій пташці легше вигодувати одне зозуленя, хоч і зі шкодою для власних дітей. Такий вже закон життя. Зате маємо ми багато часу, щоб винищувати волохатих гусільниць. А цих гусільниць, які нищать листя на деревах, ніхто інший не їсть.

Текст: Василь ЩУРАТ *Музика: О. ЗАЛЕСЬКИЙ*

СОРОКА—БІЛОБОКА

(Гра з співом для двох голосів і фортепіяна)

А сорока білобока: Че, че, че! Че, че, че!
Проти сонця до віконця скрекоче.
Нумо ж діти, рвати квіти, поки час,
[поки час!
Будуть гості, та й не прості, нині в нас,
[нині в нас!

Від місця: „Нумо ж діти" повторяється пісня але без слів, при чому діти бігають кругом, наслідуючи лет сороки. При останньому такті усі сідають на землю, ніби збирають квіти.

Роман ЗАВАДОВИЧ

МАКСИМ І МАРКО

(Веселий діялог)

МАРКО. Як ся маєш, Максиме! Ти вже здоровий?

МАКСИМ. Я завжди здоровий, коли нема „школи".

МАРКО. Куди ж ти йдеш?

МАКСИМ. Нікуди не йду — я вже прийшов.

МАРКО. Сюди? На сцену? Тебе запросили?

МАКСИМ. Таких, як я, не треба просити! Я сам себе запросив, щоб комітет не трудився. Я всім люблю помагати. Навіть сестрі деколи помагаю. Коли вона часом хвора...

МАРКО *(перебиває)*... ти бігаєш по ліки?

МАКСИМ. Я з'їдаю її обід.

МАРКО. А мамі ти помагаєш?

МАКСИМ. І таке раз трапилось. Приїхали мама з фарми і привезли ґальон молока. Поставили мене коло кухні та й кажуть: „Дивись, сину, коли молоко буде збігати!" Я постояв, скільки було треба, і біжу до мами: „Ходіть, мамо, вже молоко збігло!"

МАРКО. Бачу, що з тебе справді чудовий хлопець. Ти, мабуть, дуже слухняний.

МАКСИМ. Я все слухняний, коли кличуть їсти або хочуть мені дати подарунок.

МАРКО. А школу ти любиш?

МАКСИМ. Школу люблю в неділю і в свято.

МАРКО. А в будні?

МАКСИМ. І в будні люблю, але тоді, як учитель хворий.

МАРКО. А то чому?

МАКСИМ. Бо тоді нема кому питати, що я вмію.

МАРКО. Чому ж ти не любиш, щоб тебе учитель питав?

МАКСИМ. А нащо йому питати і марнувати час, коли він лучче знає? Як я щось сам певно знаю, то у другого не питаю.

МАРКО. А чого ти в школі найбільше не любиш?

МАКСИМ. Переділювати слова. Як напишу пів слова, а далі кінчається рядок, то я решту дописую на столі.

МАРКО. А то чому?

МАКСИМ. Бо не можу йнакше! Раз казав мені учитель переділити слово „корова". Я йому відповів: „Прошу пана, я не різник і не вмію переділювати корови. Іншим разом учитель каже: „Розбери, Максиме, на склади слово „торпеда". Та як мені торпеду розбирати, коли вона може розірватися та й мене вбити? І так я не навчився переділювати словá.

МАРКО. Так, значить, з тебе не буде першого учня?

МАКСИМ. Чому ні? Я завжди перший, але на перерві. Під час навчання волію, щоб першими були інші.

МАРКО. А віршики ти знаєш?

МАКСИМ. Го-го! Як артист з театру!

МАРКО. Ану, я б радий послухати!

МАКСИМ. Будь ласка! Вірш називається... „Сир і ворона".

МАРКО. А, може, „Лис і ворона"?

МАКСИМ. Може й так. Ворона чи сир — хіба не все одно? Ти краще слухай!

„Десь то ворона сир дістала,
Чи де позичила, чи вкрала,
Досить, що хвіст у дзюбі має,
Сидить на сирі і дубом махає".

МАРКО *(регоче)*.

МАКСИМ. Я переплутав... *(Стукає себе пальцем у голо)*. Ага, вже знаю!

„Досить, що дзюб у хвості має,
Сидить на дубі і сиром махає".

Слухай далі:

„Під дубом сир стоїть, він рад би лиса з'їсти,
Та сам не знає, як його дістати".

(Подумав). Я також не знаю. Прочитай собі в читанці з другої кляси, то будеш знати. Досить, що на кінці написано:

„Ворона з сиру споглядала,
Як дуб лисиця заїдала".

А що, добре?

МАРКО. Чудово! Ще лучче, ніж у книжці. Як хочеш, то я навчу тебе ще одного вірша.

МАКСИМ. А буде пляшка соди?

МАРКО. Буде!

МАКСИМ. Добре, я навчуся, як грамофон, нічого не перекручу.

МАРКО. Побачимо. Отже, слухай!

„Ой, нема то, пане-брате, як таборувати:
Гори, трави, ліс навколо, і у спеку завжди холод".

Ану, повтори!

МАКСИМ. „Ой, нема то, пане-брате, як таборувати:
Гори, трави, ліс навколо і, хоч спека, завжди голод".

МАРКО. Холод, а не голод!

МАКСИМ. Але так було б краще. Я це знаю, бо раз був у таборі. Там апетит завжди більший, ніж найбільша порція каші з вишкварками. Кажу тобі: я був би з'їв авто з колесами.

МАРКО. Авто? Чому якраз авто?

МАКСИМ. Мій дідо не раз говорив: „Я такий голодний, що з'їв би коня з копитами". Але тепер, сам знаєш, коней нема, тільки авта.

МАРКО. Гаразд, їж собі і авта, навіть із колесами, але вірша не перекручуй! Тепер увага — друга строфа!

„Наші славні пластунки юшки наварили,
Сіли, з'їли й тарілки геть усі помили".

МАКСИМ *(спроквола)*. „Наші славні пластунки юшки наварили, Сіли, з'їли й тарілки геть усі побили".

МАРКО. Не побили, а помили!

МАКСИМ. Але частіше буває так, як я сказав.

МАРКО. Не сперечайся, а краще слухай далі!
„Мотько ватру розпалив, сушить мокре сіно,
В'язку пруття назбирав, розрубав поліно".

МАКСИМ *(спроквола)*. „Мотько ватру розпалив, сушить мокре сіно,
В'язку пруття назбирав, розрубав коліно".

МАРКО *(заламав руки)*. Поліно, не коліно! Хто бачив, щоб колінами ватру палили!

МАКСИМ. Але розрубати коліно доводиться. Я сам раз собі таке зробив. Але, цить! Я вже вдруге не помилюся. Чи є ще яка... апострофа?

МАРКО. Строфа? Певно, що є! Ось вона: „Зайшов місяць за горбок, залишилась зірка".

МАКСИМ. „Зайшов місяць за горбок, залишилась ... дірка".

МАРКО *(вхопився за голову)*. Яка там дірка! В небі дірка? Я казав „зірка"!

МАКСИМ. Ну, що ж, маленька помилка! „Зірка!" Запам'ятаю. Давай далі!

МАРКО. „Уночі здіймає крик писар наш Зарічний —
Сон йому приснивсь, що він вже летун космічний".

МАКСИМ. „Уночі здіймає крик писар наш Зарічний —
Сон йому приснивсь, що він вже летун ... комічний.

МАРКО. О-йо-йой! Знову зле! Не „комічний", а...

МАКСИМ *(перебиває)*. „Косметичний!"

МАРКО. Та що ти верзеш? Має бути „космічний"!

МАКСИМ. Яка там різниця! Одна буква більше чи менше нічого не значить. Головне, аби по-вченому.

МАРКО. Тепер увага, учений Максиме! Насторож вуха! Остання строфа.

МАКСИМ. Добре! Остання ... катастрофа.

МАРКО. „Ой, нема то, пане-брате, як таборувати:
Хто не має апетиту, гайда в табір на „репету"!

МАКСИМ. „Ой, нема то, пане-брате, як таборувати:
Хто не має апетиту, гайда в табір на дієту!

МАРКО. Зле! Зле! Я так не казав! Ти все поперекручував. Ти не маєш доброї пам'яті. Мабуть, не читаєш українських книжок. Скажи, маєш ти вдома які наші книжки?

МАКСИМ. Не маю, бо до української школи не ходжу.

МАРКО. Та невже? А то чому?

МАКСИМ. А тому, що, як цілий тиждень мусиш працювати, то в суботу треба відпочивати.

МАРКО. Таж на відпочинок призначена неділя.

МАКСИМ. Не в мене! У мене неділя — найпрацьовитіший день: стільки парків оббігати, стільки кущів обламати, стільки боїв навкулачки звести! Ніколи не буваю такий змучений, як у неділю ввечері: ноги болять, руки тремтять, на чолі ґуля, ніс, мов цибуля, подряпані вуха, в роті посуха...

МАРКО. Але як же без книжки бути? Ти, може, чував таку загадку: мовчить, але сто дурнів учить. Що це таке? Відгадай!

МАКСИМ. Знаю.

МАРКО. Не знаєш. *(Це „знаю" — „не знаю" можна кілька разів повторити)*.

МАКСИМ. Знаю.

МАРКО. То скажи!

МАКСИМ. Мамин ляпас або татів ремінець.

МАРКО *(регоче)*. У тебе ремінець, а розгадка каже: книжка.

МАКСИМ. Хай тобі буде книжка! Тому ти її так завзято читаєш. Хай вона тебе вчить, як та загадка каже. А я не прийшов сюди читати.

МАРКО. Так заспівай нам щонебудь!

МАКСИМ. Хай уже хор співає — він на те і є. А я б радніше чогось доброго попоїв. Мій дід завжди говорив: „Кожний нехай робить те, що найбільше любить!"

МАРКО. Ну, ти, бачу, талановитий.

МАКСИМ *(починає сміятися)*. А що, чи я сподобався тобі? *(До слухачів)*. Чи я вам сподобався? Хотіли б ви всі бути такі, як я? Ось і я скажу вам загадку:
Любить їсти, любить спати,
Школу любить тільки в свято,
Вчитись віршика не буде,
Вітер дуне — він забуде.
Все сестричці помагає,
В неї юшку виїдає.
Хто це, га?

ДІТИ *(із залі)*. Ти!

МАКСИМ. Я? Ані трохи! Це — лінивий хлопець. А я зовсім не лінивий. Невже лінивий міг би вивчити напам'ять таку довгу ролю, як я ось вивчив? Я лише вдавав такого лінивого, недбалого й лакомого хлопчиська, щоб ви переконалися, як це негарно. Про такого я й пісеньку чув *(підспівує)*.
„Чіпси" їсть, соду п'є
І дітей у парку б'є:
Цього в вухо, того в ніс,
Щоб ще трохи більший ріс.
Як побачить горобців,
То шукає камінців,

(Закінчення на стор. 22-ій внизу)

О. ОЛЕСЬ

ПІДЕМ В ПОЛЕ...

Завтра, завтра підем в поле,
В школі кинемо книжки,
Цілий день ми проспіваєм,
Як співають там пташки.

І ромену і волошок
Повні поли нарвемо,
На межі з квіток пахучих
Ми віночки сплетемо.

У лісах, лісах зелених,
Ми спочинемо гуртом
Під столітньою вербою,
Що схилилась над струмком.

Скільки ми нового взнаєм,
Скільки ми угледим див!
Заспіваєм, защебечем
Серед лісу, серед нив,

Защебечем, заспіваєм,
Як співають там пташки...
Завтра, завтра, підем в поле,
В школі кинемо книжки.

Пояснення-словничок: кинути — тут значить: залишити; ромен (corn chamomile) і волошка (cornflower, bluet) — польові квіти; угледіти — побачити.

МАКСИМ І МАРКО

(Закінчення із стор. 21-ої)

Вивірок стріляє з лука,
Та й котам від нього мука.
Отакий то герой —
О-йо-йой! О-йо-йой!

(Перестає співати). Ну, годі! Не хочу більш такої ролі! Волію бути добрим хлопцем! Бувайте здорові, не згадуйте лихим словом! До побачення в школі і в таборі! *(До Марка).* Ходім!

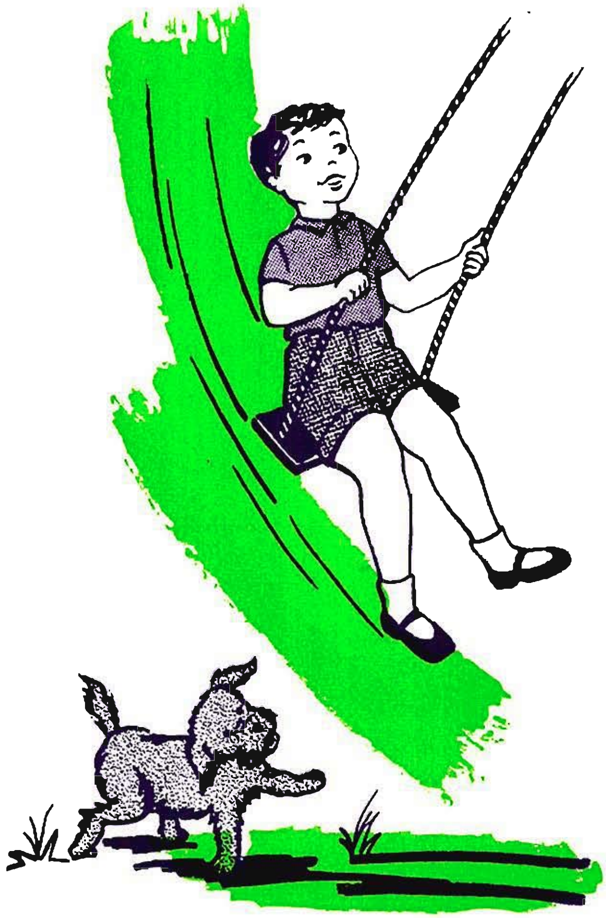
Примітка: Цей веселий діялог можна виконати в залі або під час ватри в таборі. В разі потреби слова „наші славні пластунки" можна замінити іншими, напр., „наші славні сумівки" або „наші славні таборянки" і ін. Так само можна замінити вислів „пластунська пісня" словами „сумівська пісня", „юнацька", „таборова" тощо.

Леонид ПОЛТАВА

Ілюстрація І. БРИКОВИЧА

ГОЙДАЛКА

Я на гойдалці гойдаюсь,
Як умію — розважаюсь:
Раз — угору,
Два — униз!
Хоч дивись,
Хоч не дивись!

Я на гойдалці гойдався,
Як умів, так розважався:
Підлітав я
До висот,
З мене виросте —
Пілот!

КУТОК РОЗВАГ

ЛИСТОК І КВІТКА

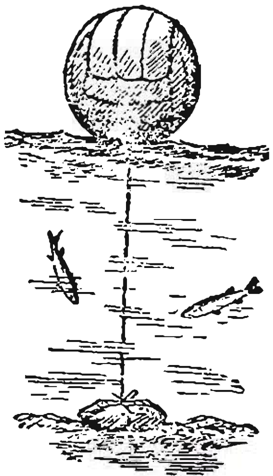
Провідник роздає учасникам гри листки різних рослин. За 15 хвилин кожний учасник гри має принести квітку тієї рослини, з якої він дістав листок. Коли учасники принесуть квітки, провідник показує для провірки цілу рослину з листям і квітками і подає її українську назву.

Виграють всі, що принесуть на час відповідну квітку.

„ЛОВИ — НЕ ЗЛОВИШ!"

На поляні у лісі завжди приємна гра - забава „Лови — не зловиш!" Діти розбігаються по поляні, а одна дитина здоганяє-ловить. Але одна умова: чиї ноги не доторкаються до землі — того ловити не можна. Щоб не бути зловленим, треба стати на пеньку або вхопитись за гілляку і підтягнутися на руках, вилізти на стовбур дерева і т. д.

„СТРІЛЯННЯ" В М'ЯЧ

Прив'яжіть на одному кінці шнура камінь, а на другому м'яч. Опустіть у воду на віддалі 10-15 кроків від берега так глибоко, щоб м'яч опинився якраз на поверхні води.

Тепер по черзі „стріляйте" в м'яч камінчиками. Від удару м'яч завжди сколихнеться. Хто з вас найкращий „стрілець"?

ГРА У ПІЖМУРКИ

Коли вже літо — тепло надворі, діти збираються у дружні гурти та й заводять усякі гри-забави. Звичайно починають гратися у піжмурки. Один з грачів сідає, всі кладуть по одному пальцю на його коліно. Той, що сидить, проказує вірш-лічилку, торкаючись при кожному слові по черзі до пальців грачів. Скрізь на Україні діти знають і проказують таку лічилку:

Котилася торба
З великого горба,
А в тій торбі —
Хліб-паляниця.
Кому доведеться,
Тому і жмуриться.

На чий палець випаде останнє слово лічилки, той і жмуриться: закриває очі руками. Всі ховаються. Той, що жмуриться, запитує: „Чи вже?", і коли не почує ні від кого відповіді, встає і починає шукати. Кого першого знайде, той жмуриться.

Ховаються діти, де хто може — за дерево, між кущі, за огорожею. Дехто рад би так сховатися, щоб його ніяк не віднайшли, — навіть десь . . . у стратосферу, ген де місяць і зорі.

Ось наша дитяча письменниця-поетка Г. Чорнобицька написала таку нову лічилку, а ви вивчіть її, як будете бавитися в піжмурки:

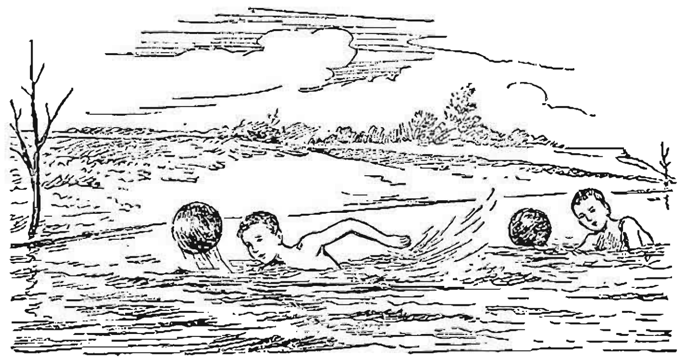
Гомін, галас, крик і сміх!
Побіжу я швидше всіх,
Побіжу, біжу, біжу,
Де сховаюсь, не скажу.
Чи злечу у стратосферу,
Чи на Місяць, на Венеру.
Там зумій мене знайти,
Бо жмуритись будеш ти.

Пояснення-словничок: Гратися в піжмурки — to play at blind man's fuff; Венера — тут: назва плянети (Venus).

ПЕРЕГОНИ У ВОДІ З М'ЯЧАМИ

Застроміть при березі річки дві галузки на віддалі 20 кроків одну від одної.

У місці, де встромлена одна галузка, входять у воду два юнаки — кожен із м'ячем. На даний знак пливуть вони до другої галузки, а м'яч попихають головою перед себе.

Хто перший пропливе віддаль між галузками — виграє.

Плисти треба за течією води.

ДЛЯ ЦІКАВИХ ПРО ЦІКАВІ СПРАВИ

ДИМ З ВАТРИ СТОВПИКОМ УГОРУ — БУДЕ ПОГОДА!

Під час мандрівки розклали юнаки вогонь, щоб зварити свій мандрівницький обід — такий обід смакує найкраще!

І ось завважили вони, що дим з вогнища не йде стовпом угору, а стелиться низько поміж деревами. Оце вірна познака, що завтра буде погана погода. Чому?

За кілька годин перед дощем у повітрі появляються у великій кількості малесенькі краплинки води. Дрібні порошинки вугілля, себто дим з вогнища, набирають в повітрі вогкости і, піднявшися невисоко, опускаються на землю.

Отож, пам'ятайте, діти, коли з комина чи з ватри дим підноситься прямо вгору — буде напевно гарна погода!

Сценарій і текст: Р. ЗАВАДОВИЧ
Scenario and story: R. ZAVADOVYCH

Ілюстрації: П. ХОЛОДНИЙ
Illustrations: P. CHOLODNY

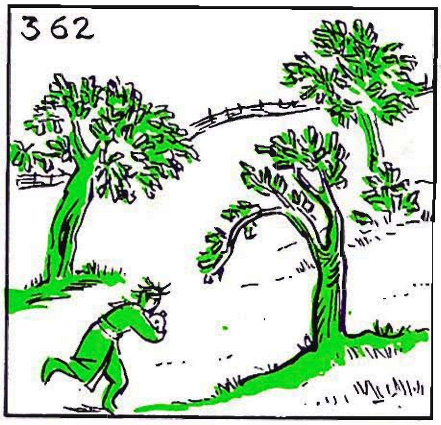
БОГДАН, КОЗАК-ХАРАКТЕРНИК — ІСТОРИЧНА КАЗКА
UKRAINIAN TALE — BOHDAN, KOZAK-SORCERER

РОЗДІЛ XXIII: ТАЄМНИЧИЙ НЕЗНАЙОМИЙ
CHAPTER XXIII: THE MYSTERIOUS STRANGER

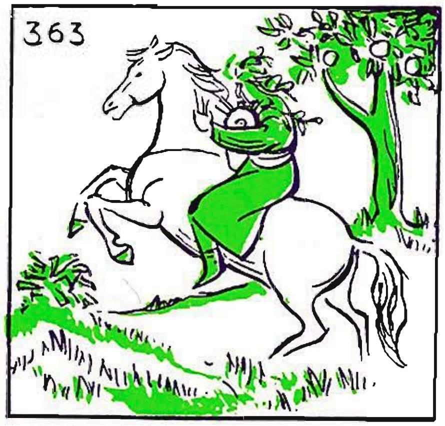
Коли ж козак і його джура оглянулись, на лутці вікна вже не було глечика з чародійним виваром.

When the Kozak and his page turned around, the pot with the wondrous herbs was gone from the window-sill.

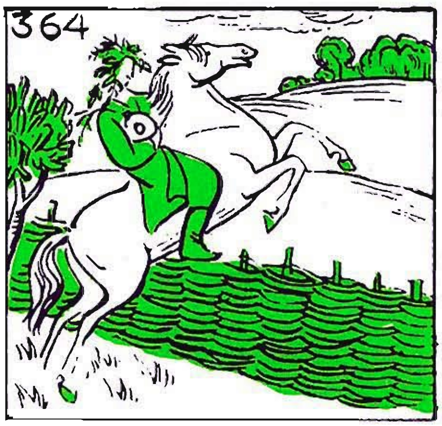
Постать, обтикана галузками й папороттю, швидко бігла з глеком у руках.

The mysterious figure, disguised in twigs and fern leaves, was running away with the pot.

Підбігла до сивого коня і спритно скочила на його спину.

It ran up to the gray horse and mounted it with agility.

— І-гі-гі! — заржав злякано сивий кінь, став дибки, а потім кинувся щосили втікати в поле.

"E-he-he!" — the horse neighed in fear, bucked, and then took off into the field.

Богдан почув тупіт та іржання коня і вибіг з хати.

Bohdan heard the stamping and neighing of the horse and ran out of the house.

Від тину Богдан спостерігав, як утікач добігав уже лісу.

Standing by the hadge, Bohdan could see the run-away nearing the woods.

(Кінець XXIII-го розділу)

(End of Chapter XXIII)